

A Magyar Tudományos Akadémia Biológiai Tudományok Osztályának
állásfoglalása
a biológiai nemek kérdésében

A „férfi” és a „nő” hagyományos kategóriái az ivari kromoszómákon (XX, XY) lévő gének kifejeződésén alapulnak, és a megtermékenyítéstől induló hosszadalmas és bonyolult fejlődési folyamatok során alakulnak ki. E gének olyan fehérjék átírását szabályozzák, amelyek részt vesznek a hormonok termelésének (pl. ösztrogén, tesztoszteron), az ivarmirigyek felépítésének (petefészek, herék) és a másodlagos nemi jellegek kialakításában. Ezek a tényezők azonban számos esetben genetikai és/vagy fejlődési eltérések miatt a tipikus „férfi” vagy „női” megjelenéstől eltérő, köztes tulajdonságokhoz vezethetnek.

Az emberek egy nem elhanyagolható hányada olyan kromoszomális vagy anatómiai jellemzőkkel születik és/vagy fejlődik, amelyek tehát egyértelműen nem felelnek meg a „férfi” vagy „nő” hagyományos meghatározásának. Az ilyen köztes nemi jellegekkel jellemezhető „interszex” állapotok közé tartoznak olyan változatok, mint a teljes androgén-érzéketlenség szindróma (CAIS), a Klinefelter-szindróma (XXY), a Turner-szindróma (X0) és mások. Az utóbbi két esetben „szemre” gyakran egyszerűen férfinak és nőnek látszanak az érintett személyek, de koránstem mindig. Kezelés nélkül a többségük terméketlen, a Klinefelter-szindrómásoknál pedig gyakori az emlők megjelenése. A felsorolt interszex állapotok, működési rendellenességek nem jelentenek külön nemet, viszont a bináris „nő vagy férfi” tulajdonságoktól való eltérések élettani és pszichológiai szempontból is figyelmet és kezelést igényel(het)nek. Ezen túlmenően ismeretes a valódi (ovotestikuláris) hermafroditizmus esete, melyben petefészek- és hereszövet egyaránt jelen van, melynek többféle genetikai háttere lehet.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy az „interszex” állapotok pontos előfordulási gyakorisága jelenleg tudományos viták tárgya, létük azonban orvosi biológiai tankönyvi adat. Egy általános tézist egyetlen ellenpélda is cáfol és jelen esetben még a legalacsonyabb értékekkel számolva is világszerte több millió emberről van szó. Fentiek alapján az, hogy az „ember vagy férfi, vagy nő” pontatlan állítás, hasonlóan ahhoz, hogy „az ember szíve a bal oldalon van”, mivel ismeretes ennek a fordítottja is.

Ha csak két biológiai nemet deklarálnánk az eltérések figyelembevételével nélkül, az marginalizálhatná azokat az embereket, akik nem illeszthetők be ezekbe a kategóriákba. Ez megnyilvánulhat a politikai és jogi elismerés hiányában, a pontos azonosítás nehézségeiben, az okmányok kiállításában, valamint az oktatásban, az egészségügyi ellátásban és a foglalkoztatásban tapasztalható rendszerszintű diszkriminációban. Jó lenne mindezt elkerülni.